

Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1988. évi munkája

Szente Ferenc

Sokszor kérdezik manapság tőlünk, mi van velünk, vagyunk-e még, leszünk-e majd?

Az évi beszámoló közreadása is alkalom arra, hogy mondjuk és dokumentáljuk: megvagyunk, a változások korát éljük meg mint más intézmények, szenvedünk azok depresszív hatásaitól és alkalmazkodunk az új körülményekhez.

Nem szeretnénk semmit föladni, ami kipróbáltan jól szolgálja a könyvtárak egyetemes érdekeit, ugyanakkor készségesek vagyunk minden közérdekű változtatásról tárgyalni, ha az új forma ígéretesebb lesz a réginél.

Szerepeinket és sorsunkat alapján befolyásolja, hogy a minisztérium intézményéből az OSZK intézményévé váltunk. Ennek eddig hátrányos következményeit nem érezzük, előnyeit igyekszünk megtalálni és kihasználni.

Ezek előrebocsátásával nyújtjuk át beszámolóinkat a Figyelő közönségének.

Döntéselőkészítő feladatok

Az MM részére helyzetelemzést készítettünk a könyvtári rendszerben működő kulturális egyesületekről, tevékenységüket elősegítő tennivalókról.

Véleményeztük és kiegészítettük a közművelődési szakemberek képzésével foglalkozó minisztériumi tervezetet.

Az iskolán kívüli könyvtáros szakoktatásról az MM felkérésére beszámolót és javaslattervezetet készítettünk.

Tervezetet készítettünk a vakok és gyengénlátók számára készítendő hangos folyóirat szerkesztéséről, szolgáltatásáról és kezeléséről. A folyóirat - a Soros Alapítvány támogatásával és a VGYOSZ közreműködésével -, két kazettán, szeptember óta jelenik meg kéthetenként. Az ötven könyvtárnak ingyen szolgáltatott kazetták a magyar kulturális és politikai sajtó termékeiből adnak válogatást; a folyóirat márciustól térítéses.

Véleményeztük az MM Közművelődési Koordinációs Titkárságának az ámk-kra vonatkozó 119/81. sz. rendelet módosítására tett tervezetét.

A szakszervezeti központi és körzeti könyvtárak igazgatói, a SZOT, valamint a szakkönyvtári koordinációs, illetve hálózati központok részvételével tanácskozást szerveztünk a vállalati szakkönyvtári integráció kérdéseiről. A tanácskozáshoz az integráció eddigi tapasztalatairól vitaanyagot, a megvalósítás módjaira a ajánlásokat készítettünk.

Közreműködtünk az *Olvasó népert mozgalom* IV. országos konferenciáján megvitásra kerülő tézisek előkészítésében. Vitaanyagot és javaslattervezetet dolgoztunk ki a következő témakörökben: Könyvtárügyünk helyzete és főbb tennivalói. A felnőtt népesség olvasási szokásai. A könyvtári propaganda. A közművelődési egyesületek és az olvasómozgalom.

Közreműködtünk az MKE alapszabályának módosítására létrehozott munkabizottság tevékenységében.

Szolgáltatások

Állománygyarapítási és bibliográfiai szolgáltatások

Az *Új Könyvek* című állománygyarapítási tanácsadó 1988-ban visszatért az 1981 előtti formára, megszűnt a szabadlapos kivitele. Másik változás: a könyvtárak évi 300.- Ft előfizetési díjat fizetnek a folyóiratért a Könyvértnek. Számtalan tárgyalást bonyolítottunk le a Könyvérttel, hogy a lap kiadásában, tartalmában a kereskedelmi és szakmai érdekek legalábbis egyensúlyban legyenek.

Az év során 36 szám kéziratát készítettük el, s további 4 számot 1989-es impresszummal. A kurrens számokhoz betűrendes mutató készült, s elkészítettük az 1987. év számainak kumulált mutatóját is. (Sajnos a Könyvért még nem adta ki az 1986-os és az 1987-es évfolyamok mutatóit sem.) Folyamatos volt az Új Könyvekbe kerülő tételek tárgyszavazása, s rendszeresen megjelent a nyomtatott tárgyszójegyzék.

— A *Közhasznú kisbibliográfiák* sorozat három újabb füzetének — a *Könyvek a háztáji állattartásról*, *A beteg ember könyvei*, *A kismamák könyvei* - kéziratát készítettük el. A füzetek a Könyvérttel közös kiadásban jelentek meg. (Az utóbbi kettőhöz sikerült megnyerni a Medicina Könyvkiadó anyagi támogatását is.)

Összállítottuk *A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei 1988.* című kéziratot. (Kiadására nyomdai nehézségek miatt nem került sor.)

A Francia Bibliológiai Társaság felkérésére elkészítettük az elmúlt 10 év (1978-1988) hazai olvasás- és könyvtárszociológiai kutatásait feltáró bibliográfia tervét, elindítottuk a bibliográfia munkálatait.

Cikkbibliográfiát állítottunk össze az Olvasó népert mozgalomról megjelent legfontosabb írásokról.

A *Tájékoztatósi források a közművelődési könyvtárakban* c. sorozatba tervezett két kézikönyv befejezése áthúzódik az 1989. évre, az év során az anyaggyűjtési munkálatokat végeztük el.

Megszerveztük a *Sabre-Soros alapítványtól* érkezett kb. 20 000 ajándékkönyv szétosztását. Újabb alapítvány - a *Brother's Brother* - is jelentkezett a jándék könyvszállítmánnyal; az első küldeményük fogadásáról gondoskodtunk.

Tovább szerveztük a közművelődési könyvtárak hangoskönyvtári szolgáltatását. 1988-ban újabb 116 cím - zömmel az utóbbi évek könyvsikere - közül választhattak a könyvtárak. Egy kazettát 65.- Ft-os áron vásárolhattak meg a könyvtárak a Soros Alapítvány támogatása következtében.

Kezdeményeztük a Verseghegy Ferenc Megyei Könyvtárban az olvasótábori munkával összefüggő dokumentumok, módszertani segédanyagok központi gyűjteményének kialakítását. A gyűjtemény gyarapításának elősegítésére felhívást tettünk közzé.

Folyamatosan gondoztuk a külföldi magyar intézetek könyvtárainak állománygyarapítását: a rendelkezéseiket ellenőriztük, szükség szerint korrigáltuk; a létesítendő pozsonyi és moszkvai intézet könyvtárát közvetlenül gyarapítjuk. Néhány intézet gyűjtőköri szabályzatát felülvizsgáltuk és szükség szerint módosítottuk. Közreműködésünkkel elkészült a moszkvai intézet gyűjtőköri szabályzata. Összeállítottuk és eljuttattuk az érintetteknek az alapvető kézikönyvek jegyzékét, s egy listát azokról a hangzó dokumentumokról, amelyek a magyar zenei életet reprezentálhatják a külföldi magyar intézetekben.

Megszerveztük, hogy a külföldi magyar intézetek könyvtárai küldjék meg az OSZK-nak a működési területükön megjelent (újabb és régebbi) hungarikákat.

Helyismereti munka

Az 1986-ban elkezdett helyismereti dokumentációt folyamatosan bővítettük és gondoztuk.

Elkészült és lektoráltattuk *A magyar sajtó repertóriumainak annotált bibliográfiája* című kéziratot, amelynek kisebb mértékű átdolgozása és kiegészítése most folyik.

Elkészült a *Helyismereti bibliográfia módszertani kérdései* című kézirat; átdolgozása 1989-ben fejeződik be.

A gyűjtemények feltárása

Elkészítettük *A hangzó dokumentumok bibliográfiai leírása* című szabványt.

Elkészítettük *A dokumentáció eszközei és módszerei* című útmutató első három fejezetét.

A katalógizálási kézikönyv fejezeteit a felkért szerzők nem készítették el, a kötet kiadásáról lemondunk.

Az új videodokumentumok és hangfelvételek központi céduláinak készítésében szaktanácsadással és ellenőrzéssel folyamatosan részt vettünk.

Véleményeztük a ceglédi városi könyvtár, a szentendrei megyei könyvtár, a BME Központi Könyvtára, a Képzőművészeti Főiskola Könyvtára katalógusszerkesztési házi szabályzatát, továbbá a BIOGÁL Gyógyszergyár számítógépes feldolgozásról készült tervezetét.

Gyermekkönyvtári munka

Ki kicsoda a mai magyar gyermekirodalomban? című tervezett kiadványunkat megszerkesztettük, s a Csokonai Könyvkiadóval közös kiadásban megjelentettük. A vállalkozáshoz kamatos kölcsönt szereztünk az MM-től.

A magyar gyermekkönyvtári ellátás helyzete és feladatai című tanulmánykötet kiadását anyagi és nyomdai gondok miatt levettük a napirendről, a kézirat a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban hozzáférhető.

A Könyvtárhasználatra nevelő játékok című gyermekkönyvtári segédlet szinopszisa, kb. 20 oldalnyi minta-anyaga elkészült. A munkálatokat a mű kiadásához szükséges pénzügyi fedezet megteremtésének idejéig felfüggesztettük.

A gyermekkönyvtáros kézikönyve című - tavalý előkészített - kiadványtervhez értékeltük a beérkezett pályázatokat és azokat egy kivételével rosszaknak minősítettük. Szemletanulmányt nem készítettünk, ismételt próbálkozással se találtunk rá vállalkozót.

A gyermekkönyvtári segédletek regisztrációjáról szóló javaslatot nem készítettük el a megyei könyvtárak számára, mert a feladatot nem vállalták a könyvtárak.

Propagandaszolgáltatások

Folyamatosan segítséget nyújtottunk a közművelődési könyvtárak kiállítási tevékenységéhez. (Ex libris-kiállítások Hatvanban, Jászberényben; *Katulic László* kiállítása Jászberényben. Előkészületeket tettünk *Sallai István* könyvtárosi életútját és helyi munkásságát megőrkítő állandó kiállítás megvalósítására a kisszállási ÁMK könyvtárban.)

Az OSZK-ban reprezentatív kiállításon mutattuk be az elmúlt évek legjobb propagandakiadványait. Az MKE vándorgyűlésen, Szekszárdon, kiállítást rendeztünk a közművelődési könyvtárak innovációs tevékenységéről.

Közreműködtünk az MM Közgyűteményi Főosztálya sajtótájékoztatóján; a könyvtárak 1987. évi tevékenységéről hírlevelet állítottunk össze s kiállításon mutattuk be az év legérdekesebb könyvtári kiadványait.

Szerkesztettük a *Látóhatár* cikkbibliográfiáját.

Az MKE-vel közösen kiadtuk *Kiss Jenő: Magyar Könyvtárak* című művének angol nyelvű változatát.

Továbbra is kezdeményeztük a könyvhéthez kapcsolódó könyvtárpropaganda új formáinak a megvalósítását. Ott ahol *Könyvtári napok* alcímmel szervezték a rendezvénysorozatot, közreműködtünk egyes programok megvalósításában is.

Nem hozott eredményt az a törekvésünk, hogy a nagykönyvtárak, valamint egyéb intézmények, vállalatok könyvtári tájékoztatásban is hasznosítható prospektusait ösz-szegyűjtsük és rendszeresen megküldjük a könyvtáraknak. Körlevelünk nyomán alig kaptunk megfelelő anyagot, csupán a BNV alkalmával tudtunk - mintegy jelezve a közérdekű információs szolgáltatások során jól hasznosítható dokumentumok körét - egy-egy kisebb csomagot küldeni a megyei könyvtáraknak.

Elkészítettük és lektorálásra átadtuk a *Mit kell tudni az országos szakkönyvtárak szolgáltatásairól?* című tájékoztató kéziratát.

Az MKE vándorgyűlésére *Válasz/úton/* címmel egy alkalmi újságot jelentettünk meg, mintegy kipróbálva egy rendszeresebben megjelenő - közérdekű könyvtári információkat, hírdetéseket közlő - lap kiadását, visszhangját. Ezt követően tervezetet készítettünk a *Könyvtári Expressz* című lap kiadására, amelyre megkaptuk az engedélyt.

A könyvtárnépszerűsítő plakátpályázatunkat nem sikerült meghírdetni. Egyelőre a kiíráshoz szükséges pályadíjak összegének mintegy felét sikerült - különböző szervek támogatása révén - összegyűjteni.

Országos tanácskozást szerveztünk a könyvtári propagandakiadványokról, a könyvtárak kiállítási tevékenységéről, a közhasznú információs szolgáltatásokról.

Elkészítettük a *Könyvtárosok zsebkönyve* című időszaki kiadvány szinopszísát. (A tervezett mű kiadására egyelőre nincs lehetőségünk.)

A változásoknak megfelelően elkészítettük a *Kötelesspéldány jogú könyvtárak* című kiadványunk átdolgozott kiadásának kéziratát.

A *Szép magyar könyvtárak* című hangosított diafilm forgatókönyvét, szövegkönyvét és terjesztési programját elkészítettük; kezdeményezésünkre a filmet a Magyar Diafilmgyártó Vállalat kiadta.

A tervezettől eltérően - nyomdai kapacitás híján - a közművelődési könyvtárak kiállítási tevékenységéről készülő összegzésünket nem jelentettük meg önálló kiadványban, hanem - rövidített változatban - a *Könyvtáros* ban közöltük.

A *Praktéka* című sorozatban tervezett kiadványokat a Tolna Megyei Könyvtár adja ki, így csak azok népszerűsítésében működünk közre.

Közreműködtünk a HNF olvasótáborokról készülő videofilmjének a készítésében.

Egyéb szolgáltatások

Közreműködtünk a Baranya Megyei Könyvtár tömörraktárának és zeneműtárának kivitelezésében; tervjavaslatokat adtunk a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár 300 000 kötetes raktárszárnyának tervezéséhez (több változatban).

Szakértői konzultációt adtunk a kecskeméti Katona József Megyei Könyvtár beruházási programjának és engedélyezési tervének kidolgozásához.

A Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár új épületszárnyának és a régi épület rekonstrukciójának terveit a szakszerűség szempontjainak megfelelően átdolgoztuk.

Kiskunhalas, Mezőtúr, Tarpa és Tolna könyvtárainak átépítési és berendezési munkáihoz tervjavaslatokat szolgáltatunk.

A felsőoktatási könyvtárak közül az ELTE Jogi Kar és a Pénzügyi Főiskola fejlesztését támogattuk tervjavaslatokkal.

Elkészítettük a veszprémi SZMT Központi Könyvtár átépítési tervjavaslatát.

A szakkönyvtárak közül a Konjunktúra és Piackutató Intézet, a Papíripari Kutatóintézet könyvtárai, valamint a Rádió-Televízió Műszaki Könyvtára részére készítettünk tervjavaslatokat.

Az egyházi könyvtárak sorában szakvéleménnyel és tervjavaslatokkal igyekezünk előmozdítani az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárnak, a Pannonhalmi Főpátsági Könyvtárnak, az Evangélikus Teológiai Akadémia Könyvtárának és a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárának fejlesztési szándékait.

A határainkon túl élő magyarság és a magyar kultúra iránt érdeklődők ellátásának érdekében a moszkvai, a pozsonyi és a varsói magyar intézetek könyvtárai esetében végeztünk hasonló feladatokat.

A könyvtári szoftverek című tájékoztató 3. és 4. számának kéziratát elkészítettük. (A közölt szoftvereket a könyvtári használhatóság szempontjából teszteltük.)

Részt vettünk az OSZK számítógépesítésének előkészítő munkálataiban, a besorolási adattétel megjelenítési formátumának kialakításában; az ISSN-ISBN Iroda és az ISDS Központ adatfelmérésében. Az adategyeztetési munkák az NPA adatfelmérése és a mikroszámítógépesítés felgyorsulása miatt halasztódnak. Közreműködünk az OSZK fejlesztési elveinek kidolgozásában.

Szakértői vélemények és tanácsadások formájában közreműködünk a jogi problémák megoldásában, így különösen az alábbi kérdésekben:

- könyvtár megszüntetése, átszervezése, eladása;
- könyvtári vállalkozási lehetőségek adózási és más jogi szabályai;
- könyvtári szolgáltatások jogi problémái, szerzői jogi kérdések, szolgáltatás díjazása;
- könyvtárosok besorolási szabályai, különös tekintettel a bérrendelet előírásaira, a végzettség megfelelése az adott munkakörre;
- állományellenőrzés szabályai, felelősség a hiányokért;
- könyvtárosok alkalmazásának különböző jogi lehetőségei;
- könyvtárhasználati szabályok megállapítása (jótálló alkalmazása, késedelmi díjak, végrehajtási eljárás);
- szervezeti és működési szabályzat módosítása;
- munkajogi szabályok (felmondási okok, szabadság kiadása, továbbtanuló dolgozók kedvezményei);
- a kétszintű államigazgatás bevezetésének könyvtári kihatásai.

Elkészült a tanárképző főiskolai hálózatok és két változatban a tanítóképző főiskolai könyvtári hálózatok modelljének a leírása. Az előbbit eljuttattuk az illetékes könyvtárigazgatóknak, és a FKT tagozati ülésén megbeszéltük. A tanítóképző főiskolai könyvtári mintákat a tagozati ülés 1989-ben tűzi napirendjére.

1988-ban is segítséget nyújtottunk a könyvtáraknak a statisztikai kötelezettségük teljesítéséhez. Előkészítettük az 1988. évről szóló statisztikai kiadványunk, a TEKE új adatlapjait, valamint kezdeményeztük a számítógépes adatfeldolgozás eredményeként az adatok mágneselemezre történő bekérését.

Közreadtuk a *TEKE '87* és a *SZAKMA '87* című kiadványunkat.

(A tervezett angol és orosz nyelvű változatok kiadására nyomdai kapacitás hiánya miatt nem került sor.)

Elkészítettük *A festett üveglemezekről a diavideóig* című ismeretterjesztő módszertani kiadvány kéziratát, s kiadtuk lektorálásra az OOK-nak.

Szakfelügyeleti feladatok, egyéb vizsgálatok

Az MM felügyeleti terve szerint megszerveztük Bács-Kiskun és Somogy megye könyvtárügyének szakfelügyeleti vizsgálatát. A minden könyvtártípusra és a könyvtári tevékenység főbb területeire kiterjedő vizsgálat szakértői jelentéseit, az összeállított

szakmai programot továbbítottuk minden érintett könyvtárnak és intézkedésre jogosult szervezetnek.

Az MM Könyvtári Osztálya megbízásából elvégeztük az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Könyvtárának szakfelügyeleti vizsgálatát és a jelenlegi helyzet feltárása mellett szakmai fejlesztési-rekonstrukciós programot adtunk ki.

Az MM megbízásából megvizsgáltuk a megyékben működő könyvtári szakfelügyeleket; helyzetképet, javaslatokat tartalmazó szakmai programot állítottunk össze a tapasztalatok alapján.

Továbbra is gondoztuk, gyarapítottuk a szakértői jelentéseket, szakmai programokat stb. tartalmazó szakfelügyeleti dokumentációt.

A szakfelügyeleti vizsgálatok megszervezéséhez, lebonyolításához tanácsadással segítséget nyújtottunk, javaslatokat tettünk tematikus vizsgálatokra.

Felmérést készítettünk a szakszervezeti központi és körzeti könyvtárak állománygyarapítási költségeinek 1980-1987 közötti alakulásáról. A vizsgálat tapasztalatait összegeztük és eljuttattuk a SZOT Módszertani Intézménynek.

Az AGROINFORM-mal közösen összeállított kérdőív és a néhány megyei könyvtárban lefolytatott személyes tájékozódás alapján elkészítettük a jelentést az agrárszakirodalmi közvetítő tevékenység helyzetéről és feladatairól.

A közművelődési, a szak- és felsőoktatási könyvtárak finanszírozásáról a nemzetközi szakirodalomban, irodalomkutatást végeztünk az elmúlt 15 évet figyelembe véve. Tekintettel arra, hogy a publikációkból nem kaptunk elég információt, levéllel fordultunk 11 ország intézményéhez. A megküldött anyagokból lefordítottuk a bennünket érdeklő részeket. Az intézmények finanszírozásának hazai gyakorlatára is javaslatokat tartalmazó tanulmányunkat 1989 első felében fogjuk elkészíteni.

A megyei könyvtáraknak kérdőívet küldtünk ki, hogy felmérjük a zenei részlegek állományszervezési és szolgáltatási gyakorlata miképpen változott az elmúlt években. Sajnálatos módon a könyvtárak egy része csak az év utolsó heteiben küldte vissza a kérdőívet, így azok összesítésére és a tanulmány megírására csak 1989 első negyedévében kerülhet sor.

Az egyetemi könyvtárak állománygyarapításra fordítható költségvetési keretének alakulásáról rendkívüli könyvtárigazgatói tanácsulást szerveztünk. Közreműködtünk a művelődési miniszterhez és az Országgyűlés Kulturális Bizottsága elnökéhez küldött javaslatok elkészítésében.

Az IFLA közművelődési könyvtári szekciójának kérésére az 1987. évi statisztikai adatok alapján tájékoztatást adtunk a szakszervezeti könyvtárhálózat szervezeti felépítéséről, működési feltételeiről, valamint forgalmi eredményeiről. Angol nyelven összeállítást készítettünk a hálózat tevékenységét szabályozó állami és szakszervezeti jogszabályokról, irányelvekről, továbbá a tevékenységüket elemző kutatásokról, tanulmányokról.

A kettős funkciójú ámk könyvtárak vizsgálatát az iskolai könyvtárak fejlesztési útmutatója alapján nem fejeztük be, az anyaggyűjtés áthúzódik az 1989-es év első felére.

A magyar könyvtárak nemzetközi online rendszerekhez való kapcsolódásáról beszámolót készítettünk az MM felkérésére.

Kutatási feladatok

Az olvasói szokások és az olvasás folyamata

A finn-magyar összehasonlító regénybefogadási vizsgálat adatfeldolgozási munkáit befejeztük. Az adatelemzés módszereit, a táblaterveket a finn partnerrel egyeztetjük, az elkészült táblázatokat egymásrendelkezésére bocsájtottuk. *A magyarok és finnek az olvasásszociológia tükrében* című kézirat első 4 fejezetét elkészítettük.

A finn-magyar közös kutatás keretében folyó történeti fogadtatásvizsgálat zárótanulmánya elkészült. A magyar és a finn rész szövegeinek egyeztetése, a szöveg nyomdakészre történő gépelése áthúzódik 1989-re.

Befejeződtek az *Olvasói értékrend* című országos vizsgálat feldolgozási munkálatai. Megkezdődött az adatok kiértékelése, első lépésként a társadalom könyvtáros-képéről készült tanulmány.

Elkészült a *15-18 évesek olvasási kultúráját feltáró* vizsgálat kézírata. A szerkesztés, az ábrák készítése és a szakmai lektorálás áthúzódik 1989-re.

A *6-10 éves korosztály olvasási kultúrája* című kutatás adatfelvétele megtörtént, a kódolási, gilyűjtési munkák egyharmada elkészült.

A könyvtárszakos főiskolások új olvasásszociológiai tankönyve nem készült el. (Anyagának 3/4 része - az új kutatási eredményekkel való kiegészítésre várva - készen áll.)

A falusi cigányok kulturális szocializációjáról készülő kutatás folytatásának terveit elkészítettük, a kutatáshoz az MM-től kért támogatást nem kaptuk meg. (1989-ben újra kérjük, de az intézményi keretből is biztosítunk rá pénzt.)

Folytatódtak a *Határon túli magyarság olvasáskultúrája* című témakör sajtófigyelési munkálatai.

A könyvtár és társadalmi környezete, az intézmények működése és fejlesztése

A könyvtár és társadalom kapcsolata című kutatás adatfelvétele befejeződött; a kérdőívek nagyrésztét feldolgoztuk; Orosháza, Pápa, Esztergom könyvtárainról műhelytanulmányt írtunk.

Az általános művelődési központok munkájának szervezeti és tartalmi kérdéseiről tervezett kutatásunk témáit - megfelelő közreműködők híján - meg kellett változtatnunk. Az elkészült kéziratok: *Trencsényi László: A társadalmi részvétel és társadalmi testületek működésének tapasztalatai az ámk-ban*, *Szabó Irma: A földesi ámk közművelődési tevékenységének beépülése az iskolai oktató-nevelő munkába*.

Elkészítettük a C típusú könyvtárak felnőtt és gyermek szakirodalmi állományának közös elhelyezésére vonatkozó kísérletünk tervét. Megvalósítására 1989-ben kerül sor.

Oktatási, továbbképzési feladatok

A főiskolai könyvtárosképzés tankönyvkészítési programjának keretében a következő kéziratok készültek el: *Szepszváry Tamás: Tudományos tájékoztatás*, *Szabó*

Sándor: Általános tájékoztatás (II. kötet) és Kovács Lászlóné-Hegyközi Ilona: Dokumentumismeret. Az állomány gondozása című kéziratot lektoráltattuk és kiadásra előkészítettük.

Szakmailag támogattuk a Jászberényi Tanítóképző Főiskola tanító-könyvtárszakos képzési kísérletét.

Szakmai támogatásban részesítettük a budapesti főiskolai könyvtárosképzést, és közreműködünk a tanszék munkájában.

Továbbképző tanfolyamok

Befejeztük, illetve szerveztük a következő tanfolyamokat:

- zenei továbbképző tanfolyam,
- speciális dokumentumok a könyvtárban,
- történelmi és művelődéstörténeti ismeretek,
- gyerekkönyvtárosi továbbképző tanfolyam,
- újságírói (publicisztika, sajtókapcsolatok gyakorlati kérdéseivel foglalkozó) tanfolyam,
- könyvek katalogizálása (hat alkalommal),
- a helyismereti munka kérdései,
- osztályozás és indexelés,
- vezetőképző tréning és tanfolyam szakkönyvtárosoknak,
- vezetőképző tréning és tanfolyam közművelődési könyvtárosoknak,
- csoportvezetésre felkészítő tréning gyerekkönyvtárosoknak,
- a vezetőképző tréningek volt hallgatóinak 2x3 napos utóképzés,
- mikroszámítástechnikai tanfolyam a KMK munkatársainak,
- szervezőmódszertan könyvtárosok számára,
- szakmai továbbképző tanfolyam a külföldi magyar intézetek könyvtárosai és a felügyeletüket végző politikai munkatársak számára.

Nem indítottuk el az OSZK olvasószolgálatos munkatársai részére a tervezett tanfolyamokat, mert a megrendelő lemondta.

Könyvtárkezelői képzés

Szakmailag előkészítettük a könyvtárkezelői tanfolyamokat, a szervezők részére országos értekezletet rendeztünk. Folyamatosan figyelemmel kísértük az oktatást és részt vettünk a záróvizsgák lebonyolításában, a tanfolyamok tapasztalatairól értékelő jelentést készítettünk. (1988-ban 9 intézményben 353-an végezték el a tanfolyamot.)

Elkészítettük a *Könyvtár kezelése* című tankönyv átdolgozott és bővített kiadásának kéziratát.

Példatárat szerkesztettünk a könyvek katalogizálásához és a raktári jelzetek megállapításához a könyvtárkezelői tanfolyamok számára.

Az Országos Pedagógiai Intézet könyvtárkezelői fakultációért felelős munkatársával együtt figyelemmel kísértük a gimnáziumokban folyó könyvtárosképzést.

Egyéb szakmai továbbképzések

Konferenciát szerveztünk a tárgyi feltárás kérdéseiről az A és B típusú könyvtárak munkatársainak a részvételével.

Központi szolgáltatások osztályozási gyakorlata és a felhasználók címmel tanácskozást rendeztünk az A típusú könyvtárak munkatársai részére.

A Jászberényi Tanítóképző Főiskolával megszerveztük a könyvtáros-oktatók nyári konferenciáját.

Kétnapos konferenciát szerveztünk a két közművelődési hálózat olvasószolgálatos munkatársainak a *Video lehetőségei a tájékoztató munkában* címmel.

A szakszervezeti mozgalomnak a munkahelyi könyvtárhálózatot is érintő folyamatos átszervezése miatt a központi könyvtárak módszertani munkatársai részére tervezett informatikai továbbképzést a SZOT kérésére 1989 második felévére halasztottuk.

Az ámk-könyvtárosokat érintő szakmai kérdésekről továbbképzéseket tartottunk.

Szervezési feladatok, rendezvények

Szakmai tanácskozást szerveztünk a kétszintű államigazgatás bevezetésével kapcsolatos könyvtári hálózatfejlesztési és módszertani kérdésekről. A tanácskozáson részt vettek a megyei könyvtárak igazgatói, módszertani vezetői, a tanácsai művelődési osztályok könyvtári referensei, a tapasztalatokról beszámoltak a négy kísérleti megye képviselői.

Folytattuk a szakmai tanácskozások szervezését a könyvtári együttműködés a szakirodalmi és információellátás érdekében témában. 1988 őszén az észak-alföldi régióban szerveztünk tanácskozást a Verseyhy Ferenc Megyei Könyvtár közreműködésével *A közművelődési könyvtárak szerepe a mezőgazdasági információ és szakirodalom közvetítésében* címmel. A konferencián elsősorban a közművelődési könyvtárak képviselték magukat, annak ellenére, hogy az egyéni felhasználók mellett a termelést segítő szolgáltatások is kiemelten szerepeltek az egyes előadásokban (AGROINFORM, DATE).

Városi könyvtárigazgatók kaszinója elnevezéssel két alkalommal - Mosonmagyaróvárott és Gödöllőn - szerveztünk szakmai fórumot, kötetlen eszmecsere, elsősorban a könyvtárak vállalkozói, innovációs tevékenységéről.

Az OSZK-ban a következő kiállításokat rendeztük: *Pencso Kulekov ex librisei, Plugor Sándor grafikái, Francia gyermekkönyvek és illusztrációk, Magyar-lengyel történelmi kapcsolatok, Domokos Géza festményei és grafikái.* (Pencso Kulekov a tárlatának teljes anyagát, mintegy másfél száz fametszetű ex librist, az OSZK KMK-nak ajándékozta.)

Az MM rendelkezésére 1988-ban az MKE-től átvettük a Soros Programiroda könyvtári feladatainak ellátását. Folyamatosan végezzük az alapítvány szolgáltatásairól szóló tájékoztatást, a megrendelések összegyűjtését, a különféle eszközök, dokumentumok behozatalát, vámoltatását, szétosztását és a velük összefüggő teljes gazdasági-pénzügyi munkát.

- Folytattuk a korábban behozott 398 gyorsmásoló kellékekkel való ellátását. (Kb. 2,5 millió Ft értékben.)
- Könyvtárak és egyéb intézmények között elosztottunk 42 db gyorsmásolót.
- Az OPI-val együttműködve 242 iskola között 29 ezer könyvet osztottunk szét 2,3 millió Ft értékben.
- Az Oxford University Press kiadásában megjelent referenz-könyveket 77 könyvtár részére küldtük meg félmillió forint értékben.
- Az MM-el együttműködve 70 iskolának nyelvkönyveket, videokészülékeket, gyorsmásolókat, magnó- és videokazettákat küldtünk 2,8 millió Ft értékben.
- 46 könyvtár megrendelése alapján - 26 ezer kazettán - hangoskönyvet készítettünk.
- Az 1988 augusztusától kísérletként megjelenő hangosfolyóirat kiadását fedeztük.
- Az OSZK mikrofilmről papírképet előállító berendezéséhez 130 ezer Ft értékben hoztunk be kellékeket.
- Közreműködünk a hét hazai könyvtárban kedvezményesen megvásárolható angol nyelvkönyvek, hang- és videokazetták forgalmazásának pénzügyi lebonyolításában. (Show-room program.)

Titkársági feladatokat láttunk el a következő szervezetekben: az Országos Könyvtárügyi Tanács, Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsa, Szakszervezeti Könyvtárigazgatók Tanácsa, Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa, Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsa, Társadalomtudományi Információs Munkabizottság, Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége Magyar Nemzeti Bizottsága, OKT Osztályozási Szakbizottság, MM Könyvtárosképzési és Továbbképzési Állandó Bizottsága, az ETO új, rövidített kiadásával kapcsolatos adminisztratív és szakmai titkárság.

Részt vettünk az OPI, az OKK és a MNE ÁMK szekciójá; a MÉSZ Nevelési, sport és szabadidő létesítmények bizottsága; az OPKM iskolai könyvtári kollégiuma; a HNF Olvasó népért munkabizottsága és olvasótábori és olvasóköri munkacsoportja, valamint az MKE különböző szekcióinak, munkabizottságainak munkájában.

A könyvtártudományi szakkönyvtár 1988. évi munkája

Állományépítés

- A könyvtári állomány gyarapodása: 571 könyv, 541 folyóiratcím, 48 útijelentés, 4 fordítás, 220 IFLA paper, 700 prospektus, 558 lapkivágat, 27 av anyag, 63 szakdolgozat, 140 kisnyomtatvány, 46 fénykép.
- Nemzetközi kiadványcsere keretében 573 dokumentumot küldtünk és 542 db-ot kaptunk 320 cserepartnerünktől, akiknek a száma erősen visszaesett. Partnereink közül 156 szocialista országbeli.

Feldolgozó munka

- Az új gyarapodás feldolgozása naprakész a szláv nyelvű anyag kivételével. (Ezt a GYED-ről hamarosan visszatérő munkatársunk fogja elvégezni.)

- Számítógépen végezzük az OMIKK-tól kapott és a saját gyarapításban beszerzett prospektusok feldolgozását, két alkalommal küldtünk a TMT számára gyarapodási jegyzéket.
- A különgyűjteményekbe tartozó dokumentumok feldolgozása naprakész.

Olvasószolgálat

- 877 olvasó iratkozott be könyvtárunkba az év folyamán, 3972 használatot regisztráltunk, a kölcsönzött dokumentumok száma 6312. Könyvtárközi kölcsönzés keretében 563 dokumentumot küldtünk és 21-et kaptunk.
- Jelentősen megnőtt a másolatkérések száma, összesen 4002 oldalt másoltunk.
- Irodalomkutatót öt alkalommal készítettünk.
- 32 külföldi könyvtárosnak, 4 külföldi könyvtárosokból álló csoportnak tartottunk részletes könyvtárbeutató előadást.
- Egyetemi hallgatók tájékoztatói gyakorlatához, főiskolai hallgatók zárthelyi dolgozatainak írásához biztosítottunk helyet és segédeszközöket több ízben.
- Audiovizuális oktatási eszközök elkészítésében működünk közre (angol anyag magyarra, ill. magyar anyag angolra történő fordításával, a hanganyag szinkronizálásával).

Számítógépesítés

- Három adatbázis épül a könyvtár személyi számítógépén:
 1. A külföldi és magyar folyóiratcikkekben lévő könyvtártudományi adatbázis (MANCI), amelybe kurrensen, ill. 1986-ig visszamenőlegesen 4000 cikk adatai kerültek.
 2. Könyvtári gépekről, berendezésekről, bútorokról szóló prospektusok adatairól prospektus adatbázis készül, jelenleg 700 tévelt tartalmaz.
 3. A címlista adatbázis a külföldi cserepartnerek címeit, valamint a KDSZ c. referá-lólapot tőlünk megrendelők adatait tartalmazza.
- Az előszerzeményezés gépi kezelését megkezdtük, ehhez DESIRE néven adatbázist hoztunk létre (a megfelelő adatbeviteli és megjelenítési formátumok definiálásával).

SDI szolgáltatás

A MANCI nevű folyóiratcikk adatbázisból irodalomfigyelést végzünk az intézmény dolgozóinak, 30 fő részére 3 alkalommal küldtünk ki listákat.

Kiadványok

- *Könyvtári Figyelő*. A terjedelmét a kiadó - minisztériumi döntés alapján - 60 ívről 40 ívre csökkentette (remélhetőleg csak átmenetileg). Három szerkesztőbizottsági ülést tartottunk, az utolsón a szerkesztőbizottság, négy éves mandátumának lejártával, lemondott. Javaslatot tettünk az új bizottság tagjaira velük történt egyeztetés után és a javaslatot a lap tulajdonosokkal jóváhagyattuk.
- *A Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája*, *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom*, *Hungarian Library and Information Science Abstracts* és az orosz

változata *Vengerskaâ Literatura po Bibliotekovedeniû i Informatike* és a *Könyvtári és Informatikai Központi Gyarapodási Jegyzék* szerkesztése folyamatos volt, kiadásuk a nyomda kapacitásától függött, illetve függ.

Egyéb munkák

- A könyvtártudományi teaurusz módosításokkal átdolgozott munkapéldányát elkészítettük, ami egyben a tervezett, átdolgozott kiadás vitaanyaga lesz. Elkészült a gépi feldolgozáshoz szükséges, rövidebb deskriptorokat tartalmazó jegyzék.

Végezetül szólva:

Személyi ügyek: a Szervezési és propagandaosztályról eltávozott 3 munkatárs, státusuk átkerült az OSZK-ban megalakuló Kulturális és Marketing Irodához; 1989-től ez a szervezeti egység fogja ellátni a könyvtárpropagandával összefüggő központi feladatokat. (Mindez közre játszott abban, hogy a munkatervben vállalt néhány propagandafeladatot nem sikerült megvalósítanunk). Eltávozott *Bárdosi Mária*, a számítógépesítési ügyek intézője feladatkörét *Lukáts Iván* látja el - a könyvtári szoftver-adatbank átkerült a Könyvtártudományi Szakkönyvtárba.

Szólnunk kell kiadói tevékenységünk gondjairól: míg 1987-ben 21 önálló kiadványt sikerült megjelentetnünk, addig 1988-ban 10-et. Az OSZK nyomdája hosszabb ideig működésképtelen volt, s a MŰZSÁK Közművelődési Kiadó sem tudott eleget tenni kötelezettségeinek. A Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom kiadását már korábban lemondta, így lehetőségeinket a folyóirat megjelentetésére kellett fordítanunk. Bár kiadási tervünket radikálisan csökkentettük, kurrens kiadványaink megjelenése késik.

Nemzetközi ügyek: részt vettünk a KGST 8. "A könyvtárügy technikája és technológiája" munkacsoport és az *Információs Bulletin*, valamint a *Könyvtáráépítési kézikönyv* szerkesztőbizottságának munkájában. Előadást tartottunk a Nemzetközi Bibliológiai Társaság szófiai konferenciáján, közreműködünk a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetségében. Varsóban, a szocialista országok olvasáskutatási szakembereinek és az IFLA kutatási bizottságának együttes ülésén tartottunk előadásokat. (Az OSZK KMK elvállalta, hogy a soron következő tanácskozást 1991-ben Magyarországon megrendezi.) Részt vettünk a könyvtári folyóiratok szerkesztőinek moszkvai tanácskozásán. A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjai munkacsoportjának titkársági feladatait ellátó Lenin Könyvtár részére - a feladatok egyeztetése, összehangolása végett - megküldtük a könyvtárügy közös fejlesztési programjához kapcsolódó javaslatainkat. Szintén a munkacsoport megbízásából a Zentralinstitut für Bibliothekswesen kiadásában a szocialista országok könyvtárügyéről megjelenő mű magyar fejezetét kiegészítettük a legújabb adatokkal. A szocialista országok gyermekkönyvtári szakértőinek 1987. évi határozata alapján elkészítettük a Lenin Könyvtár által kiadásra kerülő, a gyermekkönyvtári munkát bemutató kiadvány magyar fejezetét.

Munkatársaink közül 19 fő vett részt külföldi tanulmányúton vagy szakmai tanácskozáson, s 24 külföldi könyvtárost fogadtunk.